

trokken ze er zingend vandoor. De nacht ging voorbij in de rust. Nu en dan stapte een patrouille door de straten. De paarden hinnikten in de verte, een motorwagen stookte in volle vaart voorbij en tegen de ochtend hing een dikke mist tussen de huizen.

Woensdag 7 oktober 1914

Wilhelm Schreiner

De schaduw die de lakenhalle over de Grote Markt wierp werd groter op de door de scherpe namiddagzonnegelulde kasseien. De burgers stonden er ijverig in groepjes met elkaar te praten en het was een komen en gaan van mensen. De oorlog hield de Ieperlingen in de ban. 'De oorlog! La guerre! Der Krieg! Der Krieg!' En nu was die naar hen toe gekomen. Sinds enkele dagen hadden doffe kanonnentreuen van Rijsel hier haltgehouden. De stad lag op de weg naar Antwerpen. Maar nu stapten ze in andere richtingen; naar Duinkerke, via Diksmuide. Alleen de Britten die de voorbije nacht nog in de stad lagen waren nu door de Menenpoort naar het noorden vertrokken.

Hard klapperende hoefslagen kwamen vanuit het Sint-Maartensklooster over de Grote Markt wanneer enkele achtergebleven 'horse guards' in de Menenstraat verdwenen. Daar moesten de mensen naartoe, gaan kijken waar ze naartoe gingen. In groepjes slenterden ze in de richting van de Menenpoort. Inderdaad; de ruiters lieten de Menensteenweg aan hun rechterkant liggen, ze waren op weg naar Roeselare. Maar plots bogen de Britten - net voor Sint-Jan - via de velden af naar links, naar de Torhoutstraat. De Ieperlingen vroegen zich af waarom ze niet naar Antwerpen leken te gaan en keerden met een hoop vragen naar huis terug.

De burgemeester van de stad stond zorgelijk voor het raam van zijn ambtsvertrek in het stadhuis en keek naar de sporen die de Britse cavalerie en zijn paarden de voorbije nacht hadden achtergelaten op het plein voor de kathedraal. Voor hem was het duidelijk, de oorlog kwam met rasse schreden dichterbij. Een maand geleden waren het nog maar kleine Duitse patrouilles geweest die in het begin van september gespot werden, maar nu zou het niet lang meer duren voor ze zouden toekomen. De grote strijd kwam altijd maar dichterbij vanuit het zuiden. En toch leek de dag weer rustig naar zijn einde te lopen. Deze ongelukkige oorlog en al de zorgen er omheen die nu op zijn nek zouden belanden. Dat het vaderland overstromd werd door de vijand, daar kon hij niets aan veranderen. Maar zijn stad zorgde wel voor zorgen. In alle oorlogen tot nog toe was Ieper de pineut geweest. De Britten die zich nu als geallieerde vrienden aanboden hadden ooit nog hun brandende fakkels in de stad gegooid, wat ook al het geval geweest was met de hertog van Alva, de geuzen en Alexander Farnese.

**Maar zijn stad zorgde wel
voor zorgen. In alle oorlogen
tot nog toe was Ieper
de pineut geweest**

En hoe vaak hadden de Franse banieren niet de Vlaamse leeuwen van het ingepalmde Ieper vervangen? Hij keerde terug in zijn werkkamer, hier was er genoeg te doen. De klok op het belfort sloeg. Was het al 15u30? De telefoon rinkelde. Iemand had de Duitsers gezien. Met eigen ogen. Waren het geen Britten? Wielrijders dan nog, gezien aan Sint-Pieters, gezien van boven op de Rijselpoort. Ze kwamen vanuit de richting van Rijsel, vanuit de kanten van Zillebekevijver. Hij moest dringend naar de Rijselpoort voor zijn wachters er stommiten zouden uithalen. Colaert haastte zich over de Grote Markt, door de Rijselstraat. Hopelijk zouden de mannen hun kalmte bewaren, gelukkig kon hij veel van zijn mensen vertrouwen. Nog voor hij aan de Rijselpoort aankwam hoorde hij al twee, drie gewerschoten. Niet van zijn eigen mensen maar van de Duitsers. De schoten hadden niemand getroffen.

Krijgsgroene Duitse Jagers kwamen op hun fietsen aangereden en hadden ondertussen al het houten huis en de huizenrij ernaast ingepalmd. De eerste voordeuren werden al versplinterd met hun bangelijke geweerkolven. Een of andere luitenant die aanvoerder was van de voorhoede, stapte er fanatiek binnen. Het bleef hier voorlopig bij. De stad leek nog altijd rustig. Twee aan twee verspreidde het Jagersregiment zich door de binnenstraten van Ieper tot aan de overkant bij het Minneplein en het Waterkasteel. De eerste Duitsers die daar aankwamen konden nog net enkele achtergebleven Britten trakteren op hun kogels.

Tegen die tijd hadden zich in de Rijselstraat al een aantal tafereelen afgespeeld. De Beierse soldaten stonden nu verwonderd voor het gasthuis van Belle en vroegen zich af wat die menigte vrouwen hier aanrichtte. Onder hen zowel oude vrouwen als jonge meisjes die hier blijkbaar woonden in een 'oudevrouwenhuis'. Ze keken ons aan als verkrampte wezens en stonden zichtbaar de nodige doodangsten uit. Toen één van de Jagers hun huis begon te doorzoeken werd hij plots geconfronteerd met een vrouw met loshangende haren die hem uitschold voor kindermoordenaar, haar dochttertje stamelde alleen maar 'misericorde! Pitié, pitié' uit. 'Zo'n onmenselijke zijn we echt niet', reageerde hij en hij nam haar kind in de armen, de moeder panikeerde volop dat de soldaat het met zijn bajonet zou doorsteken.

Ondertussen kwamen Duitse troepen door de Rijselstraat gemarcheerd; Ulanen, Dragonders en Huzaren

In de plaats daarvan kwam een stuk chocolade uit zijn zakken tevoorschijn. Aan de Rijselpoort naderden ondertussen een tiental Ulanen. Om zich te beveiligen tegen de verdoken gebleven

mannelijke bevolking eiste de Duitse bevelhebber aan de Ieperse burgemeester dat hij hem enkele priesters van Sint-Maartens en enkele stadsvaders moest aanleveren die ze nu in het belfort van het stadhuis bewaakten. Ondertussen kwamen Duitse troepen door de Rijselstraat gemarcheerd; Ulanen, Dragonders en Huzaren. Enorme auto's reden aan met nog drie andere compagnies van de Jagers-bataljons die dezelfde nummers op hun uniformen droegen als de drie

die de Ieperse mannen bewaakten. En daarna daverde de rijdende artillerie voor de ramen der huizen. Het was net geen 17u. De hele divisie ging in Ieper nu de rust opzoeken. Hun patrouilles meldden dat in het noordoosten waar de Britten voorbijgekomen waren, de wegen naar Passendale en Langemark nu vrij waren van hun vijanden.

Donderdag 8 oktober 1914

Caesar Gezelle

Al om 3u vanmorgen moesten alle bakkers elk honderd broden bakken en al het meel en de bloem leveren die in de stad te vinden was. Een klein gedeelte van het brood werd opgeladen. De rest van de broden werd opgestapeld in de hoek van het stadhuis. Om 6u moesten de mannen weer allemaal eten hebben want om 7u begon hun aftocht naar verder gelegen streken. Ieper had afgelopen nacht de rilling en de angst voor de dood gevoeld en was maar wat blij om 's morgens nog leven te voelen. Op een haarbreed na was het deze keer aan zijn vernieling ontsnapt. Met de ochtend werden huizen en straten ontruimd van volk en paarden, maar niet van hun mest. Het lag er nog allemaal toen de eerste Britse troepen en de Franse voorposten in Ieper toekwamen. De hele ochtend bleef het een doortocht van Duitse postwagens, schuitten op wielen, om bruggen te bouwen, ambulancevoertuigen en allerlei andere vervoerstukken. 's Middags was alles verdwenen. Er bleef alleen een wachtpost van vijf à zes man staan aan elke stadspoort. De Duitsers waren verdwenen uit Ieper.

Donderdag 8 oktober 1914

Karel Cornillie

We keken nieuwsgierig toe wat er nu zou gebeuren in de straat. Hooi en stro waren al opgeruimd en verdwenen. De manschappen liepen over en weer en kleine troepenafdelingen trokken voorbij. Ze voerden lichte kanonnen met zich mee. Officieren te paard, in prachtige uniformen reden de Kalfvaart op en de man met het blauwe uniform was er opnieuw bij. Hij wuifde warempel naar enkele kleine kinderen. Uiteindelijk viel alles stil. Een paar Duitse soldaten hadden de laatste stroresten met kruiwagen en bezem opgeruimd zodat niemand nog kon zien dat hier troepen gebivakkeerd hadden. De burgers ontwaakten als uit een nare droom. Op de voordeur waar gisteren nog het cijfer in krijt was aangebracht had een Duitse soldaten nu 'Gute Leute' geschreven. Sommige mensen die geen Duits kenden dachten dat ze hier veel plezier of leute hadden beleefd. Na de aftocht van het Duits leger hernamen de lessen in de scholen. Ik bleef thuis omdat de gevluchte burgerwachten nog niet waren teruggekeerd.

**Een paar Duitse soldaten
hadden de laatste
stroresten met kruiwagen
en bezem opgeruimd**

Donderdag 8 oktober 1914

Achiel Van Wallegghem

Het was 6u toen de soldaten in werking raakten en om 7u30 herbegon de doortocht. Het eerste wat zij deden was een opeising doen van twintigduizend kilo haver en duizend broden. De gemeente moest dat voor 12u leveren. Zo

niet mochten we rekenen op 5.000 frank boete. Reken maar dat onze burgemeester en secretaris zich in de haren krabden. Ze hadden amper drie uur en half tijd en veel boeren hadden nog maar weinig haver gedorst. Alle boeren werden direct verwittigd, en om 11u45 waren er duizend broden en achttienduizend vijfhonderd kilo haver beschikbaar. Hoewel er wat te kort was, werd het toch geaccepteerd en men betaalde met een bon. De Duitsers hadden niemand mishandeld, maar nogal veel gestolen. In de huizen waar niemand thuis was, hadden ze alles meegenomen wat hun dienen kon, in vele herbergen betaalden ze niet, van hooi en stro bedienden ze zich naar willekeur en namen een goede voorraad mee.

Bij Jules Maerten en bij Hilaire Lievens stalen ze een paard en bij Petrus Braem een paard en twee velo's. Deze laatste kreeg een bon ver beneden de waarde. Bij Henri Vandecasteele hadden ze het wreedst gehandeld, het waren halfdronken mannen die gedurig met de revolver in de hand kasten en bedden afzochten en alles meenamen wat hun aanstond. De hele tijd door bespotten en bedreigden ze de mensen. Bij Justin Thevelin schoten ze twee koeien dood in de weide, op diens vraag gaven zij een bon. Ze gaven ook een bon van 50 frank voor wijn, gestolen uit de pastorie. In de voormiddag werd het volk wat stoutmoediger en men zag toch al enkele nieuwsgierigen op straat.

Sommige soldaten en officieren waren heel vriendelijk, er waren er zelfs die drinkgeld gaven waar ze gelogeerd hadden. De Duitse soldaten zagen er kloek volk uit, moedig en fris nog. Zij hadden hard roggebrood mee. Hun paarden waren echter afgepeigerd en vaak in ellendige staat. Het Duits leger passeerde voortdurend door Dikkebus, met nu en dan een korte tussenpauze. Tot rond 15u30. Wat een pak viel er van ons hart toen we ze zagen vertrekken. Maar toch was men over het algemeen tevreden van wat men gezien had. Hun inrichting was waarlijk prachtig!

Te Ieper kwamen ze de woensdagnamiddag toe om 15u. Ze eisten al het geld op dat in de kassen was van gemeente, armen- en godshuizenbestuur. De

Ze eisten al het geld op dat in de kassen was van gemeente, armen- en godshuizenbestuur

burgerwacht die een paar uur voordien nog geschoten had, vluchtte een uur voor hun komst met de tram naar Veurne. De Duitsers plunderden ook de verlaten huizen maar mishandelingen of andere grote

beschadigingen hadden ze niet gedaan. Te Voormezele had ook een deel van het leger overnacht, er waren geen mishandelingen, maar er werden diverse paarden meegenomen.

Te Vlamertinge waren ook rond de vijftienduizend mannen voorbijgegaan. Bij de dokter hebben ze een paard meegenomen, een motocyclette, een voertuig en twee velo's en bijna heel de farmacie geplunderd zonder een cent te betalen. Op De Klijtte waren ze enkel de donderdag voorbijgegaan maar ze hadden er niet overnacht. Te Reningelst hadden ze wel overnacht. Daar was veel volk

weggevlucht naar Poperinge. Te Westouter hadden pastoor en burgemeester moeten meegaan om de weg te tonen. Te Poperinge waren enkel vijfhonderd Duitsers gekomen. Het eerste wat ze deden, was een telefoon installeren en de gewone telefoon afbreken. In het algemeen had Dikkebus niet veel te lijden gehad, de burgemeester en secretaris Thevelin hadden in die moeilijke omstandigheden goed hun taak vervuld. Het was slechter te Kimmel waar de burgemeester gevlucht was. De Duitsers hadden er gedineerd met zijn beste servies en bijna heel zijn kelder gelegegd. Te Kimmel hadden ze veel meer opgeëist dan te Dikkebus, deels uit misnoegdheid over de vlucht van de burgemeester, ook deels omdat ze daar langer gebleven waren. Het leger dat door Dikkebus voorbijgegaan was, schatte men van twaalfduizend tot vijftienduizend mannen.

Donderdag 8 oktober 1914

Wilhelm Schreiner

De nacht was zonder incidenten verlopen. Om 3u45 moest onze divisie al direct verder met alweer de velorijders voorop. Aan het station kocht een van ons nog als souvenir een treinticket eerste klasse naar Parijs. We hadden amper het volgende dorp bereikt als zich in de Ieperse straten al een Brits motorvoertuig aanmeldde. De Ieperse burgers werden meteen op vrije voeten gesteld. Ieper herademde die ochtend. De zorgen waren niet voorbij, maar wel die van gisteren. De burgemeester drukte de wens uit dat de Duitsers het front zouden afsluiten aan de westkant. De Britten vertrouwde hij niet al te erg, het kwam erop neer voor de stad om niet tussen beide fronten te belanden. Hij dacht niet aan zichzelf maar aan zijn stad.

Vanuit de richting van de Kimmelberg werden zware kanonschoten gehoord. Wat zou de toekomst brengen? De gevechten speelden zich af in het noorden. De tegenstanders

stelden zich op langs de streek van de Aisne met als doel om zich daar hardnekkig te verdedigen. Het betekende het begin van de stellingenoorlog. Hoewel het voor ons steeds duidelijker werd dat we rekening dienden te houden met de naderende flanken van de vijanden. Langs de kanten van Arras en Rijsel bevonden zich nog geen ingegraven linies zoals dat aan de Aisne het geval was. Maar dat zou enkel een kwestie van tijd zijn en de Fransen bouwden ook al een sterke verdediging op voor Duinkerke.

Dat was de reden waarom onze legerleiding al beslist had om twee extra divisies naar de Westhoek te sturen. Wijzelf maakten deel uit van die eerste divisie die in de ochtend van 8 oktober Ieper achter ons gelaten had en nu op zoek ging naar de hoogte van Kimmel om het op te nemen tegen de Britten en de Fransen. De tweede Duitse divisie rukte op in de richting van Hazebrouck waar zich vandaag ook een gelijkaardige Franse divisie aan het vormen was. En zo werd de flank die Rijsel omsloot nu vrijgemaakt.

Vanuit de richting van de Kimmelberg werden zware kanonschoten gehoord. Wat zou de toekomst brengen? De gevechten speelden zich af in het noorden
